

HATKASSA

VIPU 2.0 - verkostotapaaminen

Onni Westlund

Stigma

- Stigmalla tarkoitetaan kielteisen mielikuvan kehää.
- Lastensuojelun sijaishuollossa asuvat ja sijaishuoltopaikoista kadoksissa olevat lapset kohtaavat stigmatisointia.
- Stigma on johtanut ajatteluun, joka on hämärtynyt ymmärrystä siitä, että hatkaamisessa on kyse sijaishuoltopaikasta kadonneista lapsista, jotka ovat todennäköisesti vaarassa ja erityisen suojelun tarpeessa.
- Stigma näkyy yksilöiden tavassa toimia, mutta ennen kaikkea yhteisöjen ja yhteiskunnan tavassa ohjata ja säädellä hatkaamista koskevaa toimintaa.
- Stigman taustalla on tunnistettavissa inhimillisiä syitä, esimerkiksi epäonnistumisen ja turhautumisen kokemukset, mutta myös vanhentuneita kasvatus- ja kuritusasenteita.
- Rakenteellisten ja lastensuojelun sisällöllisen kehittämisen lisäksi tarvitaan muutosta tavassa ajatella.

Hatkaaminen

- Suomessa on vuosittain tuhansia yksittäisiä hatkoja, joiden kestot vaihtelevat tunneista useisiin kuukausiin ja jopa vuosiin.
- Hatkaamisen määriin, hatkassa olleiden lasten määrään ja hatkojen kestoihin liittyy epävarmuuksia.
- Vuonna 2020 yli 1 300 yksittäisessä tapauksessa lapsi oli kadoksissa sijaishuoltopaikasta yli viikon ajan.
- Vuoden 2020 lukuja:

Lastensuojelun sijaishuollossa
asuneet lapset

19 086

Lastensuojelulaitoksissa
asuneet lapset

8015

Lastensuojelulaitoksissa
asuneet 13-17-vuotiaat lapset

5315

Lastensuojelulaitoksista
kadoksissa olleet lapset

1571

Yksittäiset katoamiset
lastensuojelulaitoksista

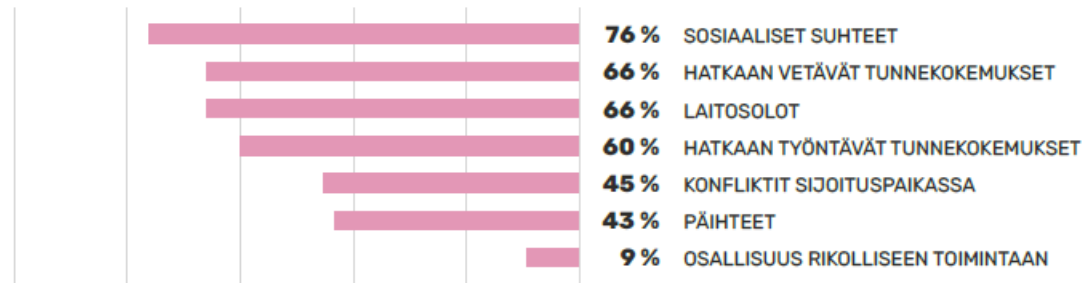
3733

Miksi nuoret hatkaavat

Kuvio 4. Nuorten mainitsemien hatkaan vetävien ja työntävien syiden osuudet (N = 253) (Kekkonen & Pekkarinen 2024).

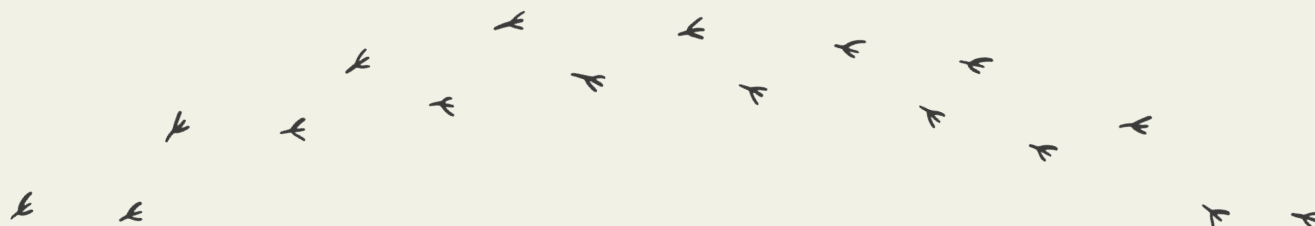
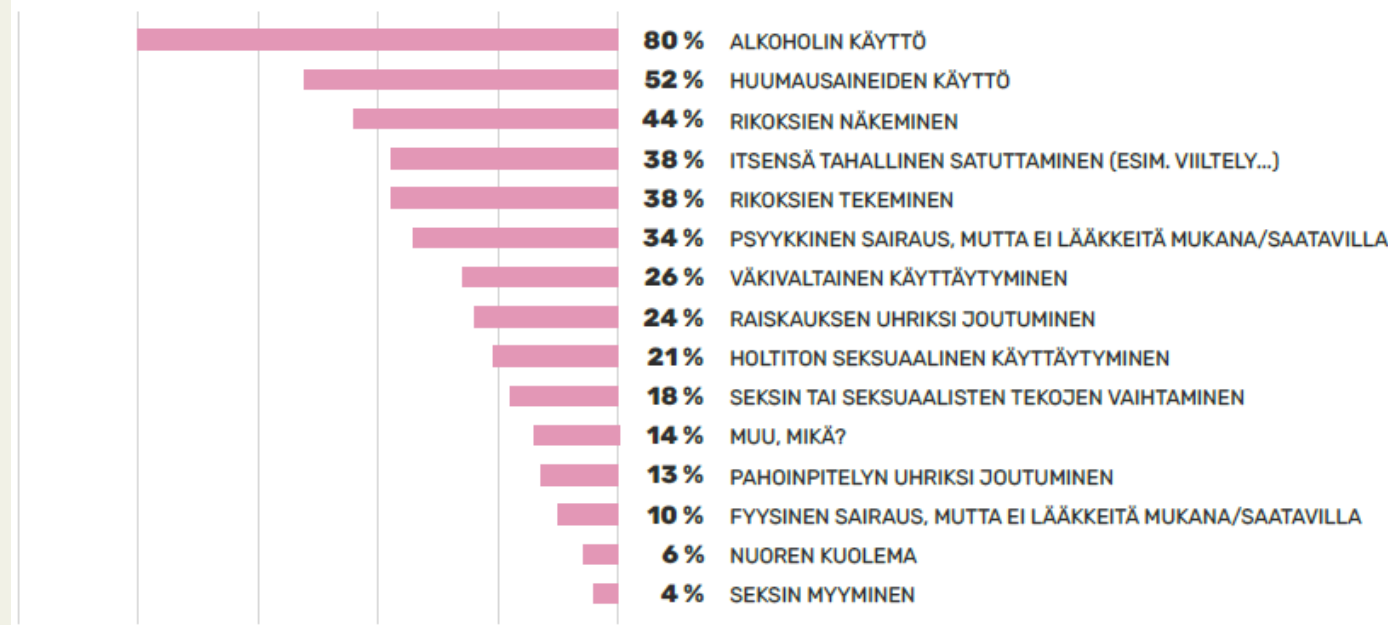
- Hatkaamisella tavoiteltavia eli hatkaan vetäviä asioita ovat sosiaaliset suhteet, hatkaan vetävät tunnekokemukset, osallisuus rikolliseen toimintaan ja päihteet.
- Hatkaamisella välteltäviä eli hatkaan työntäviä asioita ovat konfliktit sijaishuoltopaikassa, hatkaan työntävät tunnekokemukset sekä laitosolot.

Mitä hatkan aikana tapahtuu

- Hatkaaminen on pahimmillaan hengenvaarallista.
- Sijaishuoltopaikasta kadoksissa olevat lapset ovat korostuneessa riskissä altistua ihmiskaupalle ja sen kaltaiselle hyväksikäytölle.

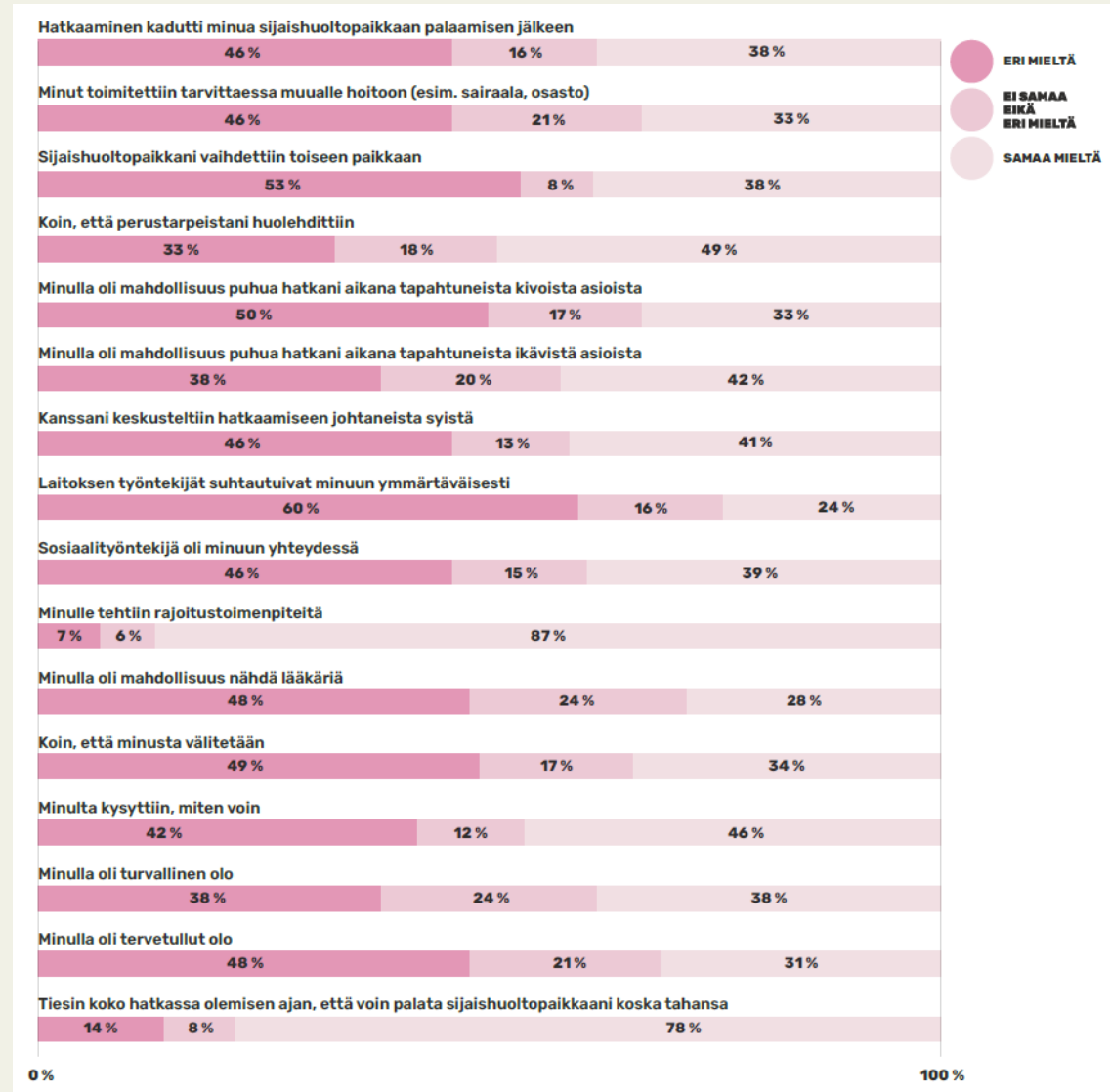

Kuvio 5. Hatkassa olemisen aikana tapahtuneita asioita nuorten mukaan (N = 277) Haapala ym. 2023).

Hatkan jälkeen

- Hatkaaminen kaduttaa isoa joukkoa lapsia hatkan jälkeen.
- Sijaishuoltoon palaamisen jälkeen tehtävät toimet; voivat tukea uudelleenkiinnittymistä tai työntää takaisin pois sijaishuoltoon.
- Paluun jälkeinen toiminta vaihtelee.

Hatkaamista voidaan ennaltaehkäistä

- Turvallinen ja välittävä ilmapiiri sijaishuoltopaikassa.
- Riittävästi aikaa yhdessä olemiselle ja yhteiselle tekemiselle sijaishuoltopaikassa.
- **Kiinnittyminen sijaishuoltopaikan lisäksi kouluun ja turvallisiin vapaa-ajan harrastuksiin.**
- Osallisuus omassa elämässä ja asuinympäristössä (THL:n osallisuusmittari).
- **Mahdollisuus sosiaalisiin suhteisiin**
 - Kaverit, kumppanit ja läheiset
- Ymmärrys ja tietämys sijoituksen syistä ja tavoitteista
 - Miksi on sijoitettu, mikä on sijoituksen tavoite ja minkä pitää muuttua
 - Suostumus, vastustus
- Hatkaamiselle altistavien tekijöiden käsittely, ja vaihtoehtoiset tavata toimia
 - Aikaisemmat hatkat, rikkonainen sijaishuoltohistoria, päihde- ja mielenterveysongelmat, sosiaaliset suhteet, myönteiset asiat hatkassa, kielteiset asiat sijaishuoltopaikassa

Hatkaamiseen liittyviä menetelmiä

- Paluu hatkasta –menetelmä
 - Hatkan jälkeiseen työskentelyyn
 - Toistuvien hatkojen ehkäisyyn
 - Syy-perusteisuus, systemaattisuus, strukturoitu
- Suunnitelma hatkaamisen ennaltaehkäisemiseksi
 - Hatkaamiseen ennaltaehkäisyyn
 - Nuoren muuttaessa yksikköön
 - Yksilö-, suhde-, tilanne- ja systeemitekijät sekä niihin vastaaminen
- www.hatkassa.fi
 - Ennen, aikana ja jälkeen
 - Nuoret, läheiset ja ammattilaiset

Lähteet

- Haapala Maija, Kaijanen Milja, Minkkinen Minna & Westlund Onni (2023) Hatkassa Suomessa – Kohti kansallista tilannekuvaa lastensuojelun sijaishuollosta kadonneista lapsista. Pesäpuu ry. <https://pesapuu.fi/materiaalit/hatkassa-suomessa-kohti-kansallista-tilannekuvaa-lastensuojelun-sijaishuollosta-kadonneista-lapsista-raportti-2023>
- Kekkonen Outi & Pekkarinen Elina (2024) Hatkassa lapsen silmin: Analyysi lastensuojelun sijaishuollosta luvatta poistuneiden lasten kyselytutkimuksesta. Lapsiasiavaltuutettu. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165358>
- Minkkinen Minna & Westlund Onni (2024) Tilannekuva lastensuojelun sijaishuoltopaikoista kadoksissa olevista lapsista ja kansalliset toimenpide-ehdotukset. <https://pesapuu.fi/materiaalit/hatkassa-suomessa-ii-tilannekuva-lastensuojelun-sijaishuoltopaikoista-kadonneista-lapsista-ja-kansalliset-toimenpide-ehdotukset/>
- Minkkinen Minna & Westlund Onni (2025) Paluu hatkasta – menetelmä. <https://pesapuu.fi/materiaalit/hatkassa-suomessa-iii-paluu-hatkasta-menetelma-2025>
- www.hatkassa.fi

KIITOS

Onni Westlund

p. 045 886 3326

onni.westlund@pesapuu.fi

onni.westlund@gmail.com

www.onniwestlund.fi

www.pesapuu.fi

